

Dezvoltarea târzie a economiei capitaliste pe teritoriul patriei noastre, păstrarea a numeroase rămășițe feudale, suzeranitatea turcească, ce constituia o frână puternică în progresul noilor relații de producție, concurența produselor străine, plata anuală a tributului s-au răsfrânt pe plan social în existența unui proletariat slab dezvoltat, în predominarea locuitorilor legați de agricultură.

Peste 80 la sută din totalul populației era antrenată în această ramură a economiei noastre, dădea cea mai mare parte a produselor intrate în schimbul comercial intern și extern.

Revoluția din 1848 a dat o lovitură puternică relațiilor feudale din agricultură, dar nu le-a lichidat complet. Unirea Principatelor, pe care țărănimea o susținuse cu atîta căldură, nu i-a satisfăcut decît în mică măsură dorința ei de a primi pămînt. Legea agrară din 1864 a dat pămînt doar unei părți a țărănimii, menținîndu-se astfel numeroase rămășițe ale relațiilor feudale în agricultură. Legile ulterioare vor forța țăranii să lucreze pe pămînturile moșierești zeci de zile gratuit, să încheie sub presiunea și amenințarea dorobanților contracte de muncă în condiții pe care ei le considerau mai grele decît în veacurile cînd erau clăcași prin lege.

Au loc numeroase mișcări țărănești. Deși erau izolate, de scurtă durată, lipsite de organizare, prin frecvența lor au înspăimîntat clasele conducătoare din România. Situația creată de luptele de eliberare națională ale popoarelor din Balcani, lupte ce au deschis și pentru țara noastră o nouă ocazie deosebit de favorabilă pentru cucerirea independenței, a împus clasei dominante să încerce potolirea nemulțumirilor și agitațiilor țărănești, să atragă această clasă socială la susținerea efortului necesar dobîndirii neatîrnării. În acest scop a lansat zvonul creării unor comisii care să se ocupe cu împrumutarea țăranilor, a dat, în scop demagogic, o circulară către prefecți pentru întocmirea listelor de împrumutarea a însurăților și a celorlalte categorii prevăzute în art. 5—6 din legea agrară din 1864. Pentru a întări convingerea țăranilor că vor primi pămînt, se răspîndește vestea împrumutării acelor ce vor participa la război.

În ciuda propagandei făcute de clasa dominantă, țărănimea dorea și era hotărîtă să contribuie din toate puterile la cucerirea independenței. Își lega

de aceasta numeroase speranțe. Credea că, o dată cu libertatea țării, va impune și eliberarea socială, îmbunătățirea vieții și, mai ales, împrăștierea. Este sugestivă în această privință declarația unui țăran ce lupta în tranșeele Plevnei, din care reiese cu claritate legătura ce o făcea între cucerirea independenței și hotărârea de a impune eliberarea socială : „Jur pe Dumnezeu, când mă voi întoarce în sat la mine, mai întâi de toate voi cerceta de mi s-a călcat vreun drept și de voi găsi ceva... plec de protestez și nu mă mai întorc pînă nu mi se va face dreptate“ ¹⁾. Plecau, de aceea, cu atîta entuziasm și hotărîre să sfîrșească întîi cu jugul străin, încît chiar ziarele burgheze au fost nevoite să consemneze abnegația cu care țăranimea se pregătea de luptă. De pildă, ziarul „Timpul“ scria, la începutul lunii mai 1877 : „Orășenii, țăranii, toți deopotrivă simt ardoarea de a lupta“.

Năzuința țăranimii de a elibera țara de sub suzeranitatea turcească se vedește și în caldă simpatie pentru lupta popoarelor din Balcani. Sătenii din jurul Olteniței hotărăsc să ajute pe răsculații bulgari, cumpărîndu-le postav pentru haine, ascunzînd pe emigranți, adunînd bani, alimente, procurîndu-le arme, trecîndu-i granița în mod ilegal.

Documentele păstrate pînă azi, tablourile cu rechiziții și ofrande, numeroasele mărturii ale contemporanilor scot în evidență contribuția deosebită a țăranimii la cucerirea independenței. De la cele mai mici și neînsemnate donații de bani și alimente, pînă la jertfa vieții, țăranimea nu s-a eschivat nicio dată în decursul acestor evenimente. A protestat numai cînd abuzurile săvîrșite de autorități o umileau și o sărăceau fără ca țara să aibă un folos. Contribuția țăranimii este cu atît mai importantă cu cît venea de la o categorie socială sărăcită de anii de secetă, de abuzurile moșierilor, de lipsa pămîntului, a uneltelor și a vitelor de muncă, de învoielile oneroase.

Interpretarea științifică a documentelor timpului ne duce la concluzia că țăranimea săracă și mijlocasă a fost principala susținătoare a războiului pentru independență. De altfel, impunerea mai cu seamă la rechiziții a gospodăriilor țărănești era permisă chiar de „Regulamentul pentru aplicarea rechizițiilor“ ²⁾. Neprecizînd proporția produselor de rechiziționat în funcție de posibilitățile materiale ale fiecărei categorii sociale, regulamentul dădea posibilitate unor autorități corupte să supună unui jaf sistematic și necruțător gospodăria țărănească. Chiar un reprezentant al clasei dominante a fost nevoit să arate : „se va lua de la țăran tot ce are dacă nu se va reglementa prin lege cantitatea de produse ce urmează a fi rechiziționată“ ³⁾.

Au fost rechiziționate de la țăranii mari cantități de produse ce n-au fost predate armatei și nici înregistrate, ci însușite de autorități. Ofițerii, armata în general, au luat apoi alte cantități de produse de la țăranii, în afara celor rechiziționate, deoarece „trupele nu primeau decît pîinea și carnea. Fiecare regiment își procura singur toate celelalte. Nu se cumpăra nimic“ ⁴⁾. Deputatul Cernătescu a fost nevoit să recunoască în Parlament : „Războiul ce s-a deschis între noi și turci ne-a surprins, situația politică și socială în care ne aflăm nu ne-a dat mijloace ca să fim pregătiți pentru momentul acesta suprem și de aceea toate greutățile războiului nostru au căzut mai cu seamă asupra țăranimii“ ⁵⁾.

Purtarea acestui război drept pentru poporul român a găsit un larg ecou în mijlocul țărănimii, care a consimțit, de bună voie, în mod conștient, la multe sacrificii materiale și umane. Era încredințată că dobândirea independenței se va face cu multă greutate, că acest război impune rechiziții de produse și animale, impune jertfe de sânge și vieți omenești. În condițiile unui război insuficient pregătit, guvernul a trebuit să recurgă la rechiziții pentru a aproviziona frontul. Dar felul cum s-au făcut, consecințele lor asupra gospodăriilor țărănești dovedesc atitudinea socială reacționară a guvernului, poziția trădătoare a celor avuți.

Dobândirea independenței naționale era dorită de toate păturile sociale ale poporului român. Era, deci, firesc ca toate să contribuie la realizarea acestui deziderat național în măsura posibilităților lor materiale. Documentele vremii scot însă în evidență că moșierimea română își va menține și după începerea operațiilor militare aceeași atitudine ostilă dobândirii neatrănării pe calea armelor, împotrivindu-se sub diferite motive achitării obligațiilor ce-i reveneau. Sesizând această stare de lucruri, ziarul „Rezboiul“ arăta : „Clasa rurală pe care mai mulți ani de recoltă rea au sărăcit-o, azi rechizițiunile amenință s-o sugrume... s-au găsit o mulțime de suflete păcătoase care să facă din această necesitate un mijloc de a exploata pe unul, de a favoriza pe altul... în timp ce țăranii sînt în sapă de lemn, arendașii își văd produsele lor putrezind în hambare. În loc de a strînge în chingi pe martirii plugului, pentru ce n-ar lua oare de la arendași o parte din produsele lor“⁶⁾.

Ecolul acestei situații se va face auzit și în Transilvania. Iată ce va scrie „Gazeta Transilvaniei“ în august 1877 : „De unde vin cele mai mari abuzuri ? De la incapacitatea unor funcționari și de la egoismul tot așa de criminal al celui mai mare număr de comercianți și proprietari bogați, cari pînă acum n-au dat nici un ban și nici un petec pe seama trupelor țării și s-au sciut sustrage cu măiestrie de la orice colecte sau rechizițiuni“⁷⁾.

Mulți negustori și mari proprietari „spre a se sustrage de la obligațiile impuse de legea rechizițiilor și-au trecut cerealele pe numele unor supuși străini“⁸⁾. Mulți arendași și proprietari cereau să le fie scutite casele de încartiruire pe motiv că le creează dezordini⁹⁾. Chiar Ministerul de Interne atrăgea atenția prefectilor că primarii se folosesc de metode nedemne pentru a forța țăranii să facă cărăușie în locul marilor arendași și proprietari, astfel că „sînt comune unde bogații n-au făcut nici un transport, deoarece săracii au dus singuri sarcina“¹⁰⁾. Același ministru recunoaște că „între convoaiele ce vin din districte, rareori s-a văzut un car de om avut“¹¹⁾.

Profitînd de corupția celor puși să facă mobilizările, majoritatea celor bogați au rămas în spatele frontului. Prefectul unui județ ne informează că : „tinerii bogați sînt eliberați din armata activă după ce au dat mită“¹²⁾. O serie de istorici burhezi au fost nevoiți să recunoască că la dobândirea independenței moșierimea n-a participat decît în mică măsură. Marele nostru istoric, N. Iorga, afirma : „O rea stare de spirit se produse în clasele superioare, care nu participă decît în prea slabă măsură la durerea suferințelor și la bucuria gloriei cîștigate“¹³⁾.

Avînd în vedere toate aceste fapte de sustragere a clasei dominante de la susținerea războiului, putem afirma cu toată certitudinea că dobîndirea independenței este rodul contribuției deosebite a maselor populare și în primul rînd a țărănimii.

În aprecierea aportului țărănimii la cucerirea independenței, trebuie să luăm în considerare atît îndeplinirea obligațiilor impuse de guvern (rechiziții, căraușie, prestații în muncă, serviciul militar etc.), cît mai ales participarea conștientă la susținerea efortului pe care poporul nostru îl făcea.

Țărănimea dădea căruțele necesare transporturilor produselor, dădea cerealele, animalele necesare hranei soldaților, de la ea proveneau majoritatea donațiilor, jertfelor de sînge și vieți omenești.

În 1877 cheștiunea mijloacelor de transport avea o deosebită importanță datorită problemelor speciale ce le ridica. Rețeaua căilor de comunicație fiind total neîndestulătoare, armata neavînd căruțele necesare dislocării și aprovizionării trupelor, înzestrarea frontului cu cele necesare impunea găsirea neîntîrziată a mijloacelor de transport. Populația civilă, și mai ales țărănimea, a fost nevoită să dea căruțele trebuitoare trenurilor regimentare menite să transporte alimentele și muniția. Din totalul de 264.314 căruțe ⁽⁶⁾ rechiziționate pe termen nelimitat sau pe o durată mai scurtă de timp, aproximativ 230.841 aparțineau în mare majoritate țaranilor. Numai din județul Vlașca s-au luat în luna iulie 1877 peste 4000 de care, iar între 20 august și 3 octombrie, alte 4.150, plus 50—60 căruțe pe zi pentru alte trebuințe ⁽⁷⁾. Din Romanai s-au rechiziționat peste 35.000 căruțe, din Mehedinți peste 20.000 căruțe, iar din Teleorman peste 23.000. Constatăm că județele din apropierea Dunării vor fi mai mult solicitate în îndeplinirea acestei obligații. De asemenea, această sarcină a căzut mai cu seamă asupra păturilor sărace ale țărănimii. Demascînd această situație, ziarul „Rezboiul“ relatează: „În județul Ialomița subprefecții, după ce primarii aduc căruțele rechiziționate, după o înțelegere prealabilă cu cei interesați, scutesc pe unii de această sarcină, și mai ales pe cei cu avere, înlocuindu-i prin alții cu căruțe și boi mai puțini și mai slabi“ ⁽⁸⁾, deci din rîndul țărănimii sărace. Pentru aceștia, prefecții și subprefecții nu cereau scutire sau amîinare. Că era timpul recoltatului sau al semănatului, că era iarnă și ei nu aveau haine călduroase, erau forțați să parcurgă zile în șir și adesea săptămîni, cu vitele slabe și înfometate, sute de kilometri. În toiul muncilor agricole din vara și toamna anului 1877, țaranii din județul Dolj au dat 38.741 căruțe ce au parcurs peste 3,5 milioane km, iar cei din județul Mehedinți au dat peste 20.000 căruțe ce au parcurs peste 3 milioane de km. Regulamentul de rechiziții era cu totul nerespectat atunci cînd țărănimea trebuia să plece în transporturi. Deși prevedea că țaranii nu vor fi trimiși pe o distanță ce să depășească posibilitatea de întoarcere în 24 de ore, din datele de mai sus reiese că parcurgeau pînă la 150 km, ceea ce necesita desigur 4-5 zile de drum cu vitele lor slabe. În realitate parcurgeau distanțe

și mai mari, pierdeau și mai multe zile. Efectuau săptămîni în șir asemenea transporturi, lipsiți de hrană, bani, furaje și de multe ori vitele lor mureau la marginea drumurilor, iar sătenii se întorceau acasă cerșind, ruinați, lipsiți de singura lor posibilitate de a-și întreține familiile. Sesizînd această realitate, Nicolae Zubcu Codreanu relatea într-un articol publicat la sfîrșitul anului 1877 în ziarul „Socialistul” : „Forțat și pe neașteptate, neîntîlnind seama de nimic, administrația trimitea pe țărani cu căruțele încărcate în locuri îndepărtate, drumul pînă acolo durînd și cite o jumătate de lună și mai mult”. Deputatul Cernătescu arăta în Parlament : „Pe cînd sute și mii de care erau puse în mișcare fără să se țină seama de greutatea locuitorilor, fără nici o măsură de dreptate... aceste transporturi se făceau și într-un mod rău, de multe ori chiar brutal, căci mulți țărani au fost bătuți, batjocoriți, rău tratați...”¹⁷⁾.

Unele autorități au profitat de devotamentul și hotărîrea cu care țărănimea a sprijinit războiul pentru cucerirea independenței, supunînd-o la sacrificii și greutăți inutile, nejustificate. Ziarul „Românul” arăta la 17 august 1877 : „Nu sînt mici nevoile ce trebuie să le sufere bieții țărani veniți cu transporturile... Astfel, la stațiunea Băncasa, mai mulți țărani aduși cu fiinul pînă acolo și luați numai pentru 2 zile, au fost ținuti o săptămînă, fără a li se da nimic pentru vitele lipite de foame ; și, după o săptămînă, în loc de plată, se dădeau fiecăruia o încărcătură de obuze, zicîndu-le să le ducă la Zimnicea”¹⁸⁾. Relatînd aceleași fapte, ziarul „Rezboiul” scria : „Țăranii merg cu carele lor de la un cap al țării la celălalt, alții de la Carpați sînt aruncați tocmai la Dunăre”¹⁹⁾. Cei puși cu supravegherea transporturilor lăsa pe țărani să aștepte 5—6 zile pînă să încarce și să descarce produsele, îi țineau „cite zece ore în arșita soarelui fără a le da voie să-și adape vitele”²⁰⁾. Ade-sea țărani erau obligați să transporte familiile ofițerilor, produsele comer-cianților sau moșierilor aflați în legătură cu autoritățile. Din această cauză, Ministerul de Interne este nevoit să atragă atenția prefectilor în legătură cu abuzurile mari ce se fac cu carele de rechiziții de către primari, în folosul proprietarilor și arendașilor²¹⁾. Documentele vremii conțin numeroase plîngerî impotriva abuzurilor și nedreptăților săvîrșite de autorități. Ele nu tre-buie înțelese ca o lipsă de patriotism, ci ca o reacție firească împotriva atitu-dinii inumane a acelor care profitau de înaltele sentimente patriotice ale țără-nimii. Aceste proteste nu micșorează cu nimic importanta contribuție ce a fost adusă de țărănime la asigurarea frontului cu cele de trebuință. Țărănimea a înțeles cît de necesare sînt aceste transporturi pentru aprovizionarea acelor care luptau în tranșeele Plevnei pentru cucerirea independenței.

Demnă de a fi amintită în această privință este scrisoarea lui Andrei Toma din Fîntești, din care reiese participarea conștientă a țărănimii la sus-ținerea războiului : „În decembrie a venit primarul și a poruncit ca să mi se ia din cei doi boi ce-i aveam, pe cel mai bun, sub motiv ca să care de re-chiziție hrana la soldații din bălăcie. Gîndindu-mă că este pentru frații noștri, am zis : Bine ! Eu credeam că dacă s-a luat de la mine, om sărac, cu toată puterea în cei doi boi, apoi de la cei bogați se vor fi luat cite 4 sau 10 boi pentru țară. Dar ce să vezi ! Toți boii și căruțele s-au luat numai de la oa-

meni săraci ca mine²²⁾). Cu toate că cei mai mulți din locuitori erau săraci și aveau nevoie să se îmbrace călduros spre a se pregăti de un drum de iarnă²³⁾ — după cum recunoaște prefectul din Brăila — țaranii plecau pe zăpada cea mai mare spre a aproviziona soldații cu hrană. Subprefectul din Olenița relatează că 14 locuitori din comuna Izvoarele au înfruntat de bunăvoie viscolul și au dus alimente pînă la Giurgiu²⁴⁾. Mai mulți săteni din județul Vlașca, aflînd că soldații sufereau de frig și de foame s-au prezentat de bunăvoie să transporte haine și alimente, deși viscolul le primejduia viața²⁵⁾.

Aceste manifestări constituie, neîndoielnic, dovezi convingătoare ale participării conștiente a țărănimii la dobîndirea libertății naționale.

Tot țărănimia a fost aceea care a dat și marca majoritate a produselor alimentare, a cerealelor, fînului, animalelor.

Regulamentul de rechiziții prevedea luarea pînă la 1/3 din produsele fiecărei gospodării, dar aplicarea lui în practică s-a făcut în așa fel încît gospodăriile moșierilor și arendașilor n-au dat aproape nimic, iar de la țărănimie s-au rechiziționat aproape toate cerealele.

Ținînd seama de sustragerea celor bogați de la îndeplinirea acestei obligații, de protecția pe care autoritățile o acordau neconținut moșierilor și arendașilor, ne dăm seama că cea mai mare parte a produselor cerealiere și furajere au fost rodul muncii țărănimii. Documentele vremii ne vorbesc concludent despre acest lucru. Un reprezentant însărcinat cu problemele intendentei arăta că în „satele Vîrtop și Izvor s-au făcut atîtea rechiziții încît n-au mai rămas în ele nici strictul necesar“²⁶⁾. Din comuna Obîrșia s-au luat numai pînă în iunie 1877 peste 200 care cu fîn²⁷⁾. Din județul Romanai s-au rechiziționat numai în lunile mai—iunie 1877, peste 1.326 vite, 53.863 kg grîu, 156.056 kg porumb, 505.126 kg orz²⁸⁾.

S-a rechiziționat, în general, de la țărănimie, cu mult mai mult decît prevedeau legile respective. Ziarul „Rezboiul“ scria, la mijlocul lunii octombrie, referindu-se la această situație: „rechizițiile aplicate cu înțelepciune și nepărtinire ar fi un rău mai mic pentru popor, dar ele se fac fără nici un calcul“²⁹⁾. Scutind pe cei bogați, pe aceia care constituiau clientela politică a guvernului, autoritățile au repartizat marca majoritate a rechizițiilor asupra acelorora ce se puteau apăra cel mai puțin, asupra țăranilor. Ziarul „Românul“ relatea în vara anului 1877: „Agenții însărcinați cu rechizițiile nu mai respectă nici lacrimile familiilor cernite de plecarea celor mai dragi membri, nu mai cruță nici cenușa din vatră a țăranilor“³⁰⁾. Peste 150 de locuitori din județul Rîmnicul Sărat înaintează la 1 ianuarie 1878 o jalbă președintelui Camerei, în care arătau: „Cu rechizițiile cele din urmă ni s-au luat mai tot ce aveam, încît am ajuns într-o mizerie de nu ne vom veni în fire multă vreme“³¹⁾.

Vorbînd de aceleași fapte, ziarul „Rezboiul“ scria: „Scirile ce ne vin din județe despre modul în care prefecții, subprefecții și primarii înțeleg a face rechizițiile, sînt îngrozitoare“³²⁾.

În numeroase comune, primarii, cu știrea subprefecților, luau animalele celor mai săraci săteni, scutind moșierii de la aceste obligații³³⁾. Locuitorii comunei Știubeiu se plîng Adunării Deputaților că în urma rechizițiilor, copiii

lor umbli gori și desculți, fiind chiar muritori de foame³⁴). Felul în care erau aplicate rechizițiile la sate s-a auzit și pe front, determinând în rândul soldaților multe nemulțumiri. Unii dintre ei reclamă că „familiile lor, împreună cu copiii suferă foarte mult, neavînd cu desăvîrșire existența zilnică, deoarece primarul le iau toate vitele și toate cerealele“³⁵). Pentru a curma aceste nedreptăți, Ministerul de Război cere Ministerului de Interne să ia măsuri împotriva autorităților ce nu țin seama de greutatea și nevoile familiilor soldaților, supunîndu-le la repetate transporturi și rechiziții de vite și cereale³⁶).

În special, gospodăria țărănească de la marginea Dunării va suporta cel mai mult aceste obligații. Apropierea de teatrul de luptă, cantonarea trupelor aflate în drum spre front, necesitățile imediate pe care războiul le impunea, au cerut sătenilor sacrificii materiale deosebit de mari. Analizînd documentele legate de aceste evenimente din județele Dolj, Mehedinți și Romanați, constatăm că de aici s-au rechiziționat aproximativ 20—40 la sută din totalul produselor rechiziționate în întreaga țară³⁷).

Trebuie adăugate la acestea și cantitățile de produse luate de la țărani direct de armată și autorități. După cum arată un împuternicit cu problemele independenței, au fost găsite pe la locuitori „bilete doveditoare de luarea diferitelor produse fără a fi iscălite de cei care le-au luat, fără a purta data luării, precum și alte rechiziții de tot felul, pentru care pretind locuitorii, nu le-au dat nici chiar asemenea acte“³⁸). Maiorul Pega, de pildă, a rechiziționat de la locuitorii comunei Islaz numeroase produse și animale, dîndu-le bonuri cu prețuri mult mai mici³⁹). Locuitorii comunei Ologi, din județul Teleorman, arătau că în urma rechizițiilor, a cantonării și aprovizionării soldaților ce se opreau aici, tot satul a rămas fără animale, căruțe și cereale⁴⁰). Țăranii au protestat și împotriva acestor nedreptăți făcute de autorități.

Ceea ce trebuie însă să scoatem în evidență, este faptul că țărănimia a acceptat rechizițiile impuse de lege, a protestat numai împotriva abuzurilor și a răspuns cu promptitudine nevoilor pe care războiul le impunea. Chiar în Adunarea Deputaților s-a recunoscut contribuția conștientă a țărănimii cu cereale, animale, furaje: „Fiecare plînge copilul său care pleacă, dar cînd vine vorba de rechiziții, fiecare dă cu toată inima, ca să nu se moară de foame acolo unde este dus copilul său“⁴¹).

Sarcina încartuirii soldaților cădea tot pe seama țărănimii. În loc să ia măsuri împotriva moșierilor și arendașilor ce refuzau să primească ostași în casele lor, guvernul recomandă autorităților ca soldații să fie încartuiriți în casele din sate: „...unde locuitorii nu se împotrivesc“⁴²). Memoriile multora din cei care au fost pe front relatează dragostea și atenția cu care soldații erau înconjurați de săteni. Ziarul „Românul“ recunoaște: „Cu toată durata acestor găzduiri și cu toată micimea încăperilor în care trăiau locuitorii de la țară, ei au primit cu omenie pe soldați, împărțind adesea cu dînsii puțina lor hrană“⁴³). Numeroase comune aveau casele pline de soldați. Primarul din Slobozia arată că locuitorii de aici au tot timpul cîte 4—6 soldați în locuință, „întotdeauna încartuiau convoiuri de bolnavi români“⁴⁴).

Locuitorii comunei Ologi, din județul Teleorman, arătau că „soldații, ofițerii ce trec pe drumul Turnu—Alexandria, se adăpostesc în casele lor“⁴⁵). Caragiale va consemna la rîndul său bunăvoința cu care țărani adăposteau pe soldați.

Ospitalitatea și înalțul simțămînt uman și patriotic caracteristic poporului nostru s-au manifestat și în acțiunile desfășurate de țărâtime pentru ușurarea vieții soldaților, dîndu-le alimente, hrană etc. Comandantul brigăzii I de pe linia Dunării raportează că dorobanții și călărașii nu numai că beneficiază de încartiruiți la locuitorii de aici, ci și trăiesc din „caritatea“ acestora. De nenumărate ori țărâtimea a donat soldaților cantonați în comunele de la marginea Dunării mari cantități de alimente, împărțindu-și astfel puțină lor hrană cu cei ce plecau să lupte pentru cucerirea independenței, dovedindu-și dragostea și înțelegerea pentru ei. De pildă, locuitorii comunei Petricani au dat ostașilor 32 de oi, iar cei din Vadul lui Isac le donează 40 oca brînză și multe alte alimente⁴⁶).

Țărâtimea din țara noastră a dat dovadă de aceleași înalte sentimente patriotice și prin aceea că a răspuns la toate muncile legate de aprovizionarea frontului. De exemplu, au fost făcute peste 53.000 zile-muncă pentru o serie de lucrări necesare aprovizionării frontului. De multe ori, arendașii și moșierii s-au plîns că n-au cu cine-și secera orzul și grîul, deoarece toți locuitorii sînt duși, fără excepție, să cosească fin pentru armată⁴⁷). Numai din comuna Pleșița, 200 de săteni au plecat într-o singură zi să taie lemne pentru armată.

În felul acesta, țărâtimea din patria noastră a dat dovadă de o deosebită simțire pentru nevoile soldaților și ale frontului. Deși rechizițiile legale și mai ales abuzurile au sărăcit-o, majoritatea familiilor țărănești au trecut peste lipsurile proprii și din puținul ce-l aveau, au donat numeroase și variate lucruri pentru susținerea războiului. Listele de donații, publicate de H. Pencovic, cuprind date minime, dar totuși importante. Au fost donate: 6.724 animale, 47.244 kg brînză, 23.736 kg făină, 2.554 kg scamă, 23.750 buc. rufe, peste 1.639.050 lei⁴⁸). Aceste cifre nu cuprind desigur nici importanțele sume de bani și nici numărul mare de animale însușite de cei însărcinați cu primirea ofrandelor și netrecute în listele cu donatori. Ele nu cuprind nici donațiile făcute direct armatei sau spitalelor. Numai valoarea donațiilor înregistrate se ridică la 9.247.000 lei, ceea ce înseamnă — dacă ținem seama de evaluarea hranei unui soldat la 0,50 lei/zi — că se putea întreține toată armata activă pe timp de 300 de zile, deci aproape întreaga campanie.

După componența acestor donații ne putem da seama că ele sînt în general produse specifice agriculturii și date deci de posesorii lor. Fără a neglija valoarea donațiilor făcute de învățători, muncitori, medici, profesori, mici comercianți și funcționari, vom căuta să dovedim că ele provin în majoritate de la țărâtime. Ne bazăm pe faptul că, fiind în general produse ale agriculturii, ele n-au fost donate decît în mică măsură și de puțini moșieri sau arendași. Ei s-au sustras și de la îndeplinirea acestei îndatoriri morale față de țara lor. Sesizînd această situație, ziarul „Războiul“ scria la 11 septembrie 1877: „Domnii proprietari mari și mici, comercianți, bancheri și ca-

pitaliști, în fața eroismului cu care luptă armata noastră, nu contribuie cu mai mult pentru ajutorul fraților noștri care se expun obuzelor și gloanțelor... Azi, când e vorba să contribuie cu punga la ușurarea nevoilor țării... se risipesc ca pui de potîrnice“⁴⁹⁾). Un martor contemporan relatează: „Am văzut femei sărace aducînd scamă, am văzut scriitori de la osebite autorități oferind jumătate din leaful lor, numai pe miniștrii noștri nu i-am văzut contribuind măcar cu un ban“⁵⁰⁾).

Donățiile sînt, de aceea, cu atît mai importante, cu cît ele vin de la oameni de condiție materială modestă și în primul rînd din mediul țărănesc. Privind listele de donatori, ajungem la aceeași concluzie. Pe majoritatea listelor publicate în Monitorul Oficial, în dreptul numelui donatorului era trecută și profesia lui. Pe listele de la sate, denumirea profesiunii se referea doar la învățători, notari, funcționari. Logic vorbind, este clar că celelalte donații aparțin țărănilor, în dreptul cărora nu s-a mai crezut de cuviință să se treacă acest lucru.

E drept că sumele de bani donate de țărani, în mod individual, sînt mici, dar global, ele depășesc cu mult valoarea sumelor donate de celelalte categorii sociale. În același timp, ei au fost aceia care au donat cele mai mari cantități de cereale, cele mai multe animale, alimente, articole de îmbrăcăminte. Exemplele sînt foarte numeroase. Păstorii Radu Belu și Niță Verzoii au oferit un cal și 6 boi⁵¹⁾), locuitorii din plasa Jiului 3.139 oca fasole, locuitorii plaiului Vulcan au donat: 6.900 oca fasole, 152 perechi pantaloni, 152 cojoace⁵²⁾). Sătenii din comuna Mînjina au donat 515 lei pentru cumpărarea armelor, iar cei din comuna Codalbi au donat 787 lei, majoritatea provenind de la țărani⁵³⁾). Locuitorii comunei Nămăiești au oferit 25 cămăși, 5 prosoape și alte obiecte de îmbrăcăminte⁵⁴⁾).

Prefectul județului Ilfov arată că locuitorii au oferit 4.497 lei pentru cumpărarea armelor⁵⁵⁾). Sute de săteni din comunele Salcia, Comănești, au adunat mii de lei, zeci de cămăși, mai multe kilograme de scamă. Este demn de menționat faptul că majoritatea sumelor provin din donațiile de 2—10 lei ale țărănilor. În „Monitorul Oficial“ se va specifica de fapt dragostea și abnegația cu care masele populare sprijineau lupta de eliberare: „Se puteau vedea femei sărace, femei din popor, care se rugau să li se primească munea de o săptămînă în ajutorul răniților“⁵⁶⁾).

Populația română din Transilvania n-a rămas nepăsătoare față de evenimentele din România. Știrile din gazetele și documentele transilvănene oglindesc în mod grăitor elanul cu care românii ardeleni au susținut lupta de eliberare națională a fraților lor de peste Carpați. Elanul acesta a cuprins și țărănimia ardeleană. Majoritatea celor 38.358 lei adunați, ca și însemnatele cantități de scamă, pansamente, sînt rodul încrederii și dorinței de a contribui la îndeplinirea „scopului măreț pentru care frații din România își varsă sîngele“⁵⁷⁾).

Conștiința de însemnătatea luptei pe care România o ducea, dorind să ajute pe soldații ce luptau pentru dobîndirea independenței, țărani ardeleni vor aduna mii de lei, sute de kilograme de scamă, pînză, îmbrăcăminte,

pansamente. Sătenii din comuna Ceanul Desertu au adunat 5 kg de scamă, cei din Vistea Inferioară și Lisa au donat zeci de cămași, pînză, pansamente, cei din Poiana au donat 120 kg porumb⁵⁸).

Țăranii din județul Hunedoara și-au adus și ei prinosul la susținerea luptei pentru independență. De pildă, sătenii din comuna Crișcior au adunat cîteva zeci de florini pe care i-au donat în folosul armatei române. La fel au procedat și locuitorii comunei Runcul⁵⁹). Din comuna Lisa s-au adunat 9 florini, majoritatea provenind din donațiile de 5—20 creițari ale țăranilor⁶⁰).

Semnificativă în ceea ce privește participarea conștientă a țăranimii ardelenene la susținerea războiului de independență este scrisoarea sătenilor din comuna Șomcuța Mare : „Dorința ce ni-e impusă prin legătura de sînge, simțul uman, rarul eroism al bravilor ostași ce au reîmprospătat la Grivița gloria străbună, toate acestea ne-au obligat la împlinirea uneia din cele mai sfinte datorințe, de a contribui după putință la alinarea durerilor scumpilor noștri confrăți... cari sîngerează în lupta contra despotismului asupritoriu“⁶¹). Revista „Familia“ arăta că în fiecare casă țărăneasă, femeile, copiii făceau pentru răniți scamă și pansamente⁶²).

Prin toate aceste sacrificii, dar mai ales prin contribuția conștientă și patriotică a maselor populare din toate teritoriile locuite de români, s-au creat premisele obținerii victoriilor pe front.

Cunoscînd entuziasmul cu care întregul nostru popor le sprijinea lupta și căuta să le ușureze viața în tranșee, soldații armatei române, în majoritate fii de țărani, au fost cuprinși de o hotărîre nestrămutată pentru cucerirea libertății țării. Speranța că independența țării le va aduce libertatea socială, îndemnul primit de la cei din țară, constituiau pentru ei o neprețuită stimulare la luptă. S-au văzut țărani și țărance veniți pînă în fața Plevnei spre a-și vedea fiii, frații, soții aflați în tranșee și „era mișcător să vezi cu ce bărbătești cuvinte îmbrățișau pe acești viteji“⁶³), afirmă un contemporan. Caracteristică pentru dovedirea înaltei conștiințe patriotice a țăranimii noastre este scrisoarea unor săteni din comuna Boteni către prietenul lor aflat în oastea română : „Fii cu curaj... așteptăm răspuns de la trecerea românilor peste Dunăre și luptă cu vitejie pentru țara ta“⁶⁴).

Majoritatea covârșitoare a armatei noastre o formau oamenii simpli, veniți la război cu „mintenele și sumanele lor țărănești pe dînșii“⁶⁵). Publicațiile din țară, deși nu dădeau o statistică completă și clară asupra proporției în care diferite pături sociale participau direct la luptă, recunoșteau, e ade-vărat, indirect, că majoritatea soldaților o formau țăranii. De exemplu, Monitorul Oficial, publicînd listele cu morți și răniți, localitățile de unde erau, dădea posibilitatea să se înțeleagă acest lucru. Urmărimd aceste liste, constatăm că între 27 august și 6 septembrie 1877, din 396 morți și 512 dispăruți, numai 45 și respectiv 41 erau din orașe, iar restul erau din mediul sătesc.

Vorbind despre componența oastei române, Odobescu relatea : „Toți, pînă la unul în această oaste erau țărani dorobanți și țărani călărași“⁶⁶). Listele cu cei decorați cuprind numeroase nume ale locuitorilor de la sate, dovedind

și comportarea lor vitejească. Chiar unele persoane oficiale recunosc importanta contribuție a țărânimii la obținerea victoriilor pe front: „Acești țărani dorobanți și țărani călărași — spunea un deputat în Cameră — au reînviat virtutea militară străbună și au sigilat cu sîngele lor titlul neatîrnării“⁶⁷).

Unele ziare străine, vorbind de evenimentele din Balcani, apreciind vitejia oastei române, au subliniat de foarte multe ori componența ei din rîndul țărânimii. De pildă, ziarul englez „The Daily News“ scria: „Dorobanții și călărașii sînt țărani, rămînînd țărani chiar sub mantaua soldatului, prin comportarea, simplitatea și sinceritatea lor“⁶⁸). Ziarul belgian „Independența Belgica“, într-un articol din 11 septembrie 1877, arăta: „Ei bine, acești sârmani țărani români cu hainele lor uzate... s-au aruncat înainte cu o furie irezistibilă... nedînd înapoi cu un deget măcar, neezitînd niciodată“⁶⁹).

Numeroși ofițeri străini, vorbind de curajul oastei noastre, specificau componența ei țărănească: „Bravii țărani români — va scrie generalul francez Gaillard — cu o înfățișare îndestul de ciudată, cu opinci în picioare, cu lungi bluze albe pe corp și în cap cu căciuli de hîrșie neagră... porniră înainte la primul sunet al semnalului... cu un avînt și o impetuozitate remarcabilă“⁷⁰).

Este demn de remarcat faptul că atît ziarele străine, cît și persoanele oficiale din străinătate însoțeau întotdeauna admirația lor pentru curajul, spiritul de sacrificiu al armatei române, cu specificarea componenței sale țărănești. Este încă o dovadă în recunoașterea importante contribuții a țărânimii la dobîndirea independenței.

Multiplele suferințe fizice îndurate în tranșee n-au reușit să înfrîngă la soldați dorința și hotărîrea de a termina victorios acest război pe care-l considerau decisiv pentru soarta țării lor. Iată ce scrie un soldat părinților săi înaintea luptei de la Grivița: „Astăzi sîntem în ajunul unei mari bătălii, bătălie de care depinde soarta țării întregi. Sau ieșim învingători, sau toți rămînem aici“⁷¹).

Dorința țăranilor soldați de a învinge era așa de mare încît „cea dintîi preocupare a celor răniți, după ce îi ridica de pe cîmpuri și îi aducea la ambulanțe, era să întrebe de armă și de timpul cît le trebuie să se vindece ca să se întoarcă mai curînd la regimentele lor“⁷²). Vorbind despre vitejia dorobanților români, generalul Meindorf spunea: „înaintează în cea mai mare tăcere și cu un curaj mai presus de orice laudă“⁷³). Soldații răniți declarau că ard de dorința de a se însănătoși spre a da iarăși piept cu turcii⁷⁴).

De un înalt spirit patriotic au dat dovadă și țăranii de pe marginea Dunării, care de bună voie s-au înrolat în lupta împotriva turcilor. Ei considerau că „este o rușine ca o bandă de hoți să-i jefuiască cu impunitate“⁷⁵). Primind arme și cartușe, au apărut voluntar, alături de soldați, teritoriul țării de atacurile bandelor de soldați turci, dînd numeroase jertfe de sînge și vieți omenești.

Așa au înțeles țăranii să răspundă chemării pe care interesele țării le-o făceau. N-au precupțit să-și dea o bună parte din modestele lor mijloace de trai și nici chiar viața. Au uitat, la prima chemare pe care țara le-o făcea, și familiile lor înconjurate de mulți copii, și alte greutăți, au făcut abnegație

chiar de munca cîmpului, pentru că au simțit că interesele țării sînt mai presus de toate ⁷⁶⁾).

Din analiza materialului prezentat, putem trage cu toată certitudinea concluzia că adevărații făuritori ai independenței naționale sînt oamenii simpli, țărani în majoritate. Publicațiile vremii, documentele, cuprind relații, de unde putem cu ușurință deduce entuziasmul cu care țăranii au sprijinit războiul de independență, putem constata hotărîrea cu care au acceptat toate sacrificiile materiale. Țărănimea a suportat toată greutatea rechizițiilor, a cărăușiei, țăranii, în majoritate, au fost aceia care au îndurat frigul și foamea în tranșee, au fost aceia care și-au ruinat gospodăriile prin pierderea animalelor, a căruțelor, prin imposibilitatea de a-și cultiva pămîntul.

Imensele cantități de cereale și alte produse donate de țărani dovedesc clar că țărănimea a participat în mod conștient și în proporția cea mai mare la dobîndirea independenței de stat.

N O T E

- ¹ Documente, privind războiul de independență, Ed. Academiei RPR, ed. 1953, vol. III, nr. 171.
- ² *Monitorul Oficial*, 1877, 7 mai 1877, p. 288—306.
- ³ *Ibidem*, 7 mai 1877.
- ⁴ Rosetti Radu, *Notele unui ofițer norvegian*, în *Analele Academiei Române*, tom 8, memoriu 9, pag. 59.
- ⁵ *Doc. Război Independ.*, vol. IX, nr. 87.
- ⁶ „*Rezboiul*” din 6 august 1877.
- ⁷ „*Gazeta Transilvaniei*” din 18 august 1877.
- ⁸ Documente, *Războiul Independenței*, vol. III, nr. 734.
- ⁹ Vezi Adaniloaie N., *Războiul ptr. independență*, în *Studii*, 1952, nr. 6.
- ¹⁰ *Doc. Răzb. Independ.*, vol. VIII, nr. 651.
- ¹¹ *Ibidem*, nr. 481.
- ¹² Rosetti R., *Participarea populației civile la războiul din 1877—1878*, în *Analele Academiei Române*, vol. 23, seria III, Memorii, București 1940, p. 30.
- ¹³ Iorga N., *Războiul pentru independența României*, Buc., 1927, pag. 166.
- ¹⁴ Pencovici H., *Rechizițiunile și ofrandele pentru trebuințele armatei române în războiul din 1877—1878*, Buc., 1879.
- ¹⁵ *Doc. Răzb. Independ.*, vol. VI, nr. 699.
- ¹⁶ „*Rezboiul*”, din 10 sept. 1877.
- ¹⁷ *Doc. Răzb. Independ.*, Vol. IX, nr. 187.
- ¹⁸ „*Românul*” din 17 august 1877.
- ¹⁹ „*Rezboiul*” din 6 august 1877.
- ²⁰ *Doc. Răzb. Indep.*, vol. IV, nr. 420.
- ²¹ *Doc. Răzb. Independență*, vol VII, nr. 1193.
- ²² „*Rezboiul*”, 3 februarie, 1878.
- ²³ *Doc. Răzb. Independ.*, vol. VIII, nr. 224.
- ²⁴ *Ibidem*, vol. VIII, nr. 457.
- ²⁵ *Doc. Răzb. Independ.*, vol. VIII, nr. 414.
- ²⁶ *Ibidem*, vol. IX, nr. 464.
- ²⁷ *Ibidem*, vol. IV, nr. 860.
- ²⁸ *Ibidem*, vol. IV, nr. 497.
- ²⁹ „*Rezboiul*” din 16 oct. 1877.

- 30 „Românul” din 1 august 1877.
- 31 Doc. Răzb. Independ., vol. VIII, nr. 717.
- 32 „Războiul” din 20 august 1877.
- 33 Ibidem, din 22 februarie 1878.
- 34 Doc. Răzb. Indep., vol. VIII, nr. 759.
- 35 Ibidem, vol. IV, nr. 70—71.
- 36 Ibidem, vol. XII, nr. 653.
- 37 Pencovici, H., *op. cit.*, tabele de rechiziții pe regiuni.
- 38 Răzb. Indep., vol. IX, nr. 464.
- 39 Ibidem, vol. III, nr. 280.
- 40 Ibidem, vol. IX, nr. 193.
- 41 Ibidem, vol. VII, nr. 1058.
- 42 Vezi Adaniloaie, N., *Unele probleme privind războiul de independență*, în Studii, 1957, nr. 6, pag. 111.
- 43 Românul, din 18 oct. 1877.
- 44 Doc. răz. independ., vol. VIII, nr. 81.
- 45 Ibidem, vol. IX, nr. 393.
- 46 Ibidem, vol. IX, nr. 301; vol. V, nr. 505, 638, 1262 etc.
- 47 Doc. Răzb. Independ., vol. IV, nr. 84.
- 48 Pencovici H., *op. cit.*, listele cu ofrande.
- 49 „Războiul”, din 11 septembrie 1877.
- 50 „Românul”, din 13 septembrie 1877.
- 51 Monitorul Oficial”, din 14/26 sept. 1877.
- 52 Ibidem, din 25. oct. 1877.
- 53 Ibidem, din 16 oct. 1877.
- 54 Ibidem, din 16. sept. 1877.
- 55 Doc. Răzb. Independ., vol. IX, nr. 190.
- 56 „Monitorul Oficial”, din 14/26 sept. 1877.
- 57 „Gazeta Transilvaniei”, din 18 oct. 1877.
- 58 Ibidem, din 24. dec. 1877.
- 59 „Telegraful Român”, din 19. ian. 1878.
- 60 „Gazeta Transilvaniei”, din 15 dec. 1877.
- 61 Ibidem, din 29. dec. 1877.
- 62 Vezi Sextil Pușcariu, *Răsunetul războiului pt. indep. în Ardeal*, București 1927, pag. 28.
- 63 Damian Gheorghe, *Istoria rezelului ruso-româno-turc*, Buc., 1898, pag. 11.
- 64 Documente, Răzb. Indep., vol. IV., nr. 651.
- 65 Odobescu Al., *Moșii și Curcanii, 1784—1877*, Buc. 1878, pag. 72.
- 66 Odobescu Al., *Opera citată*, pag. 72.
- 67 Doc. Răzb. Indep., vol. VII, nr. 1058.
- 68 Vezi „Telegraful Român”, din 3/15 nov. 1877.
- 69 Ibidem, din 22 sept. 1877.
- 70 Popescu N. D., *Istoria răzb. româno-turc și a neatrării*, Buc. 1902, vol. II, pag. 125.
- 71 „Războiul”, din 4 decembrie 1877.
- 72 „Gazeta Transilvaniei”, din 23 sept. 1877.
- 73 Negoiu I., *Luptele de la 1877 împotriva jugului otoman*, în „Tânărul leninist”, 1925, nr. 5, pag. 79.
- 74 Damian Gh., *Op. cit.*, pag. 79.
- 75 Doc. Răzb. Independ., vol. III, nr. 360.
- 76 Ibidem, vol. VII, nr. 1075.

LA CONTRIBUTION DU PAYSANNAT A LA CONQUÊTE DE L'INDÉPENDANCE

Résumé

La présente étude fournit une série de données nouvelles, tirées des documents et des publications du temps, attestant la contribution considérable du paysannat à la conquête de l'indépendance d'Etat de la Roumanie. Elle met en évidence l'effort conscient du paysannat en faveur de la lutte pour la liberté nationale et analyse les domaines dans lesquels cette catégorie sociale a manifesté sa détermination d'appuyer la guerre.

L'importance, dans cette action, de l'apport du peuple roumain de Transylvanie est soulignée par l'auteur. Celui-ci signale, de même, les abus commis par les autorités, le manque d'intérêt des classes dominantes pour la guerre, l'attitude égoïste des nantis.

Les immenses sacrifices matériels consentis par la population rurale en vue de l'approvisionnement du front sont tout particulièrement mis en évidence, ainsi que le courage, l'héroïsme souvent et les sentiments hautement humains et patriotiques dont le paysannat roumain a fait preuve dans ces circonstances.

La conclusion qui se dégage de l'ouvrage est que la conquête de l'indépendance de la Roumanie a été, dans une large mesure, redevable aux efforts et à l'esprit de sacrifice des masses populaires.